

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΩΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΚΑΙ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

ρόβλημα μέγιστον τελευταίως γεννᾶται διὰ τὴν ὑπόστασιν καὶ περαιτέρω λειτουργίαν τοῦ ἀπὸ τοῦ 1910 ἰδρυθέντος Γενικοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ταμείου, τὸ ὁποῖον ἰδρύθη μὲ τὸ ἀπώτερον σκοπὸν, ὅπως ἀναλάβῃ τὰς διαφόρους ἐκκλησιαστικὰς ἀνάγκας καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐστηρίχθη ἡ οἰκονομικὴ ἀνεξαρτησία τοῦ Κλήρου ἐν Ἑλλάδι καὶ συνεπῶς ἡ καθ' ὅλα μορφωτικὴ αὐτοῦ ἀνόρθωσις.

Ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῆς ἐμφανίσεως, καθ' ὅλως φυσικὸν τρόπον, ἐξειλίχθη, παραπλευρῶς πρὸς τὰς λοιπὰς ιδιότητος αὐτῆς, καὶ ὡς οἰκονομικὸς ὄργανισμὸς πρώτης τάξεως.

Ἡ κατὰ τὴν πρώτην ἐμφάνισιν τοῦ Χριστιανισμοῦ κοινοκτημοσύνη, ἢ μᾶλλον ἢ ὑπὸ μορφήν κοινοκτημοσύνης πρὸς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἐνδεεῖς ἀπεριόριστος γενναιοδωρία τῶν ἐχόντων, κατ' ἀκριβῆ ἐφαρμογὴν τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης καὶ τῆς πρὸς τοὺς πτωχοὺς ὑποχρεωτικῆς φροντίδος, ἐδημιούργησαν ὅλως φυσικῶς, οἰκονομικὴν ὑπηρεσίαν, οὐχὶ καὶ τόσον ἀπλήν, ἥτις παρήγαγεν ἰδιαίτεραν τάξιν οἰκονομικῶν ὑπαλλήλων, τὴν τῶν Διακόνων. Οὗτοι, ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν Ἐπισκόπων, οἵτινες ἦσαν, οὕτως εἰπεῖν, οἱ κεντρικοὶ ταμίαι, εἰς οὓς κατετίθεντο τὰ χρήματα, ἐξετέλουν τὴν ἀπλουστέραν τὸ πρῶτον, πολυσυνθετωτέραν ὕστερον

διακονίαν τῶν τραπεζῶν, τὴν ὑπηρεσίαν τούτέστι τῆς τῶν ἐνδεῶν φροντίδος. Εἰς τοιοῦτο μάλιστα τελειότητος σημεῖον ἔξετελεῖτο ἡ ὑπηρεσία αὕτη, ὥστε, ὡς πληροφοροῦμεθα ἀπὸ τὰς συγχρόνους ἱστορικὰς πηγὰς, οὐδεὶς εἶχεν ἀνάγκην ἢ ἔλλειψιν τινος.

Ἡ ὀλίγον κατ' ὀλίγον εὐρυνομένη μετέπειτα εἰς ὄρια καὶ ἀριθμὸν Ἐκκλησία, σὺν τῇ ἀπολαύσει τῆς ἐλευθερίας της, καὶ ὀλίγον ἔπειτα σὺν τῇ ἐπιτυχίᾳ τῆς ἐπισήμου ὑπὸ τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους ἀναγνωρίσεώς της, καὶ τῇ ἐκ μέρους αὐτοῦ παραχωρήσει πολλῶν καὶ ποικίλων προνομίων, κατὰ φυσικὸν πάλιν τρόπον ἐξειλίχθη εἰς οἰκονομικὸν ὄργανισμὸν τελειότατον. Δὲν ἐπρόκειτο πλέον περὶ τῶν διαφορῶν εἰς ῥευστὸν χρῆμα δωρεῶν, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς διὰ τοὺς ἐνδεεῖς βοήθειας καὶ διαθέσεως αὐτῶν, ἀλλ' περὶ δωρεῶν ἀκινήτων, περὶ ἐκμεταλλεύσεως τούτων, περὶ ἀστικῶν κτημάτων, περὶ ἐργαστηρίων, καὶ καθ' ὅλου περὶ πολυσυνθέτου οἰκονομικοῦ ὄργανισμοῦ, οὐ μόνον ὡς πρὸς τὴν πηγὴν τῶν ἐσόδων αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν πολλαπλῆν τῶν ἐξόδων αὐτοῦ αἰτιολογίαν. Δὲν ἐπρόκειτο δὲ μόνον περὶ τῶν πτωχῶν, ἢ περὶ τῶν ὁποίων φροντίς ἔληγε διὰ τῆς παραχωρήσεως εἰς αὐτοὺς χρηματικοῦ τινὸς ἐπιδόματος, ἀλλὰ περὶ ὀλοκλήρου συστήματος φιλανθρωπικῆς δράσεως, ἧς ὀλόκληρον τὴν φροντίδα εἶχεν ἡ Ἐκκλησία καὶ ἥτις ἐπεξετείνετο κατὰ πᾶσαν τὴν διεύθυνσιν τῶν κοινωνικῶν ἀναγκῶν. Πτωχοκομεῖα, ὄρφανοτροφεῖα, βρεφοκομεῖα, γηροκομεῖα, ξενοδοχεῖα, ἐργαστήρια, νοσοκομεῖα καὶ ὅλα ἐν γένει τὰ φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα κατὰ τὸ τελειότερον σύστημα ἐλειτούργουν ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐκκλησιαστικὴν ἐπίβλεψιν καὶ ἀπετέλουν παραρτήματα τῶν ναῶν, οἱ δὲ εἰς τὰ εὐαγγῆ ταῦτα ἰδρύματα ὑπηρετοῦντες, ἐθεωροῦντο ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας ὡς κληρικοί. Οὗτοι μάλιστα, οἱ νοσοκόμοι, γηροκόμοι, βρεφοκόμοι κλπ. ἀπετέλουν τὴν τάξιν τῶν κατωτέρων κληρικῶν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἀνωτέρους, τοὺς Ἐπισκόπους δηλ. Πρεσβυτέρους καὶ Διακόνους.

Ἡ φιλανθρωπικὴ αὕτη ὑπηρεσία τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως διεμορφώθη ἰδίᾳ ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ, ἐλει-

τούργει κατὰ τὸ θαυμαστότερον σύστημα, δὲν ὑπάρχει δὲ ἀμφιβολία ὅτι αὕτη ἐχρησίμευσεν ὡς τὸ ὑπόδειγμα τῆς φιλανθρωπικῆς ὀργανώσεως καὶ δράσεως τῶν προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν, τινῶν ἐκ τῶν ὁποίων ἡ τοιαύτη δρα- σις παρουσιάζεται φιλαρέσκως λίαν, ὡς πρωτότυπος. Εἶναι ἀφ' ἑαυτοῦ εὐνόητον, ὁποῖα ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ οικονομικὴ ἀντοχὴ τῆς Ἐκκλησίας, διὰ νὰ δύναται αὕτη νὰ ἀντικρύξῃ τὰ ἀπαιτούμενα ἔξοδα τόσον πολυσυνθέτου φιλανθρωπι- κῆς δράσεως.

Ἄλλ' ἐπίσης εὐνόητον εἶναι, ὁποῖα ὀργάνωσις οικονομι- κοῦ προσωπικοῦ ἔπρεπε νὰ ὑφίσταται διὰ νὰ ἀνταποκρίνῃται εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς τοιαύτης ὑπηρεσίας.

Καὶ εἶναι βέβαιον, ὅτι τὸ τελευταῖον τοῦτο ὑπεχρέωσε τὴν Ἐκκλησίαν νὰ φροντίσῃ διὰ τὸν καταρτισμὸν εἰδικοῦ οἰκονομικοῦ προσωπικοῦ· διότι ναὶ μὲν ὁ Ἐπίσκοπος ἦτο ὁ κατ' ἔξοχὴν κύριος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ὑπηρεσίας καὶ παρ' αὐτῷ κατετίθετο, καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἐφυλάσσετο ἡ περιου- σία αὕτη, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν εἰς τοὺς πόδας τῶν Ἀποστόλων προσκομιζομένων προσφορῶν, οὐχ ἦττον οὕτως οὔτε ἡδύνατο λόγῳ τῶν πολλῶν αὐτοῦ ἀσχολιῶν, ἀλλ' οὔτε καὶ ἔπρεπε νὰ εἶναι ὁ ἄμεσος, οὔτως εἰπεῖν, διαχειριστὴς τῆς περιουσίας, διότι τοῦτο κατὰ φυσικὸν τρόπον θὰ ἡδύνατο πολλαχῶς νὰ παρεξηγηθῇ· διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἰδρῦθῃ ὁ θεσμὸς τοῦ Οἰκονόμου, ὅστις εἶχε τὴν ὑπεύθυνον διοίκησιν τῶν Οἰκονομικῶν τῆς Ἐκκλησίας, βοηθούμενος ὑπὸ διαφόρων ἄλλων Οἰκονομικῶν Ὑπαλλήλων ἀνηκόντων ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ὑπηρεσίαν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύ- την, καθ' ἣν ἐπὶ τοσοῦτον εἶχεν ἀναδειχθῆ τὸ οἰκονομικὸν σύστημα τῆς Ἐκκλησίας, ὁ σπουδαιότερος λόγος τῆς ἀναπτύ- ξεως ἦτο ἡ, διὰ τοὺς ὡς ἄνω σκοπούς, καταπληκτικὴ ἐπαύξι- σις τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας.

Δωρεαί, κληρονομίαι καὶ χρηματικά ποσά, ἢ καὶ κτήματα ἀκόμη, ἐκ χρηματικῶν ποινῶν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας κατακυ- ρούμενα διὰ διάφορα Ἐκκλησιαστικὰ παραπτώματα, ἦσαν οἱ σπουδαιότεροι πόροι τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας. Ὅταν δὲ λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἰδίᾳ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην

ἢ πρὸς τὸ θεῖον ἀφροσύνης ἦτο πολὺ περισσότερον ἀνεπτυγμένη ἢ σήμερον, εὐνόητον καθίσταται πόσον αὐθόρμητος καὶ συχνὴ ἦτο ἢ ἐκ τοιούτων λόγων ἐπαύξεις τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας.

Ἐὰν εἰς ταῦτα προστεθῆ, ὅτι αἱ εἰς βάρος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας γινόμεναι καταχρήσεις ἦσαν σπανιώταται καὶ ἐτιμωροῦντο διὰ βαρυτάτων πολιτειακῶν καὶ Ἐκκλησιαστικῶν ποινῶν, ἐκαυτηριάζοντο δὲ ὑπὸ τῆς κοινωνίας, ὡς δείγματα ὑψίστης ἀσεβείας καὶ κακοηθείας· ἐπίσης δὲ ἐὰν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὰ Ἐκκλησιαστικὰ κτήματα ἐθεωροῦντο θεῖα καὶ ἐξηροῦντο τῶν φόρων καὶ πασῶν τῶν ἄλλων ὑποχρεώσεων, ἀπέλαυον μάλιστα τῆς ἔξαιρητικῆς προστασίας τῶν αὐτοκρατόρων καὶ τῶν ἀνωτέρων πολιτειακῶν καὶ κοινωνικῶν τάξεων, αἵτινες ἦσαν καὶ οἱ κυριώτεροι χορηγοὶ καὶ δωρηταί, μάλιστα δὲ καὶ ἰδρυταὶ τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ἱερῶν μονῶν, τότε εἶναι φανερὸν οὐ μόνον ὅτι ἢ κατὰ τοιοῦτον τρόπον προσκτωμένη περιουσία ἦτο πραγματικῶς μεγάλη, ἀλλὰ καὶ ὅτι, καθ' ἃ ἀνωτέρω ἐλέχθη, καὶ καλῶς διοικεῖτο καὶ ὡς ἄριστα ἐχρησιμοποιεῖτο, διὰ τῆς διαθέσεως τῶν εἰσοδημάτων αὐτῆς ὑπὲρ τῶν ἀγαθοεργῶν τῆς φιλανθρωπίας σκοπῶν.

Τοῦτο δ' ἀκριβῶς ἐδικαιολόγει καὶ τὴν ὑψίστην θέσιν, ἣν κατεῖχεν ἐν τῇ τότε κοινωνίᾳ ἡ Ἐκκλησία, ὡς πρωτίστης τάξεως κοινωνικὸς παράγων τοῦ καθόλου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ.

Τὰ πράγματα δὲν ἦσαν πολὺ διάφορα κατὰ τὴν περίοδον τῆς δουλείας, διότι καὶ ἂν οἱ κατακτηταὶ διήρπαζον τὴν Ἐκκλησιαστικὴν περιουσίαν ἀπ' αὐτῶν τῶν ἱερῶν ναῶν, καὶ ἂν ἢ οἰκονομικὴ ὑπηρεσία τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἦτο τοιαύτη, ὥστε νὰ δύναται νὰ ἀνταποκρίνηται εἰς τὴν δημιουργηθεῖσαν, λόγῳ τῆς καταστάσεως, κρίσιν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, εἶναι ἐν τούτοις γνωστόν, ὅτι ἢ ὑπόδουλος Ἐκκλησία ἐξηκολούθησε τὸ ἐθνικὸν καὶ φιλανθρωπικὸν αὐτῆς ἔργον, βασιζομένη κυρίως εἰς τὴν ὕλικὴν ὑποστήριξιν τοῦ δουλεύοντος Γένους, τὸ ὁποῖον μετὰ τῆς διακρινούσης αὐτὸ γενναιοδωρίας παρεῖχε, κατὰ τὸ δυνατόν καὶ ἐκ τοῦ

ύστερήματός του, πᾶν μέσον πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, πρὸς θεραπείαν τῶν τοιούτων ἐπειγουσῶν κοινωνικῶν ἀναγκῶν.

Τοῦτ' αὐτὸ ἐγένετο καὶ κατὰ τὸν μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν χρόνον, ἐξηκολούθησε δηλ. ἡ Ἐκκλησία νὰ τροφοδοτῆται οἰκονομικῶς ὑπὸ τῶν πιστῶν καὶ ἐξακολουθεῖ μέχρι σήμερον, ἀδιάφορον ἂν, λόγῳ τῆς παραλυσίας τοῦ διοικητικοῦ ὀργανισμοῦ, ἕνεκα τοῦ ζυγοῦ καὶ τῆς Ἐπαναστάσεως, καὶ τῆς καταπτώσεως τῆς μορφώσεως τοῦ κλήρου καὶ συνεπῶς τῆς κατὰ μέγιστον ἀπωλείας τῆς συνηδεύσεως τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ πρωτοστατεῖν εἰς τὴν φιλανθρωπικὴν ἐργασίαν, ἡ μεγάλη Ἐκκλησιαστικὴ περιουσία, οὐ μόνον ἀνεκμετάλλευτος εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἐν πολλοῖς ἔρμαιον καταχρήσεων, διὰ τῆς διαρπαγῆς ἀφ' ἑνός, ἢ διὰ τῆς εὐσχήμου δημεύσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας ἀφ' ἑτέρου.

Καὶ ναὶ μὲν εἰς τε παλαιότεραν καὶ νεωτέραν ἐποχὴν ἐγένοντο διάφοροι ἀπόπειραι διὰ νόμων ἐξασφαλίσεως, συγκεντρώσεως καὶ διοικήσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, οἱ νόμοι ὅμως οὔτοι εἰς οὐδὲν ἴσχυσαν, ἵνα ἐπαναφέρουν τὰ πράγματα εἰς τὸ πρέπον σημεῖον.

Κατὰ τὸ 1920 ἐξεδόθη ὑφ' ἡμῶν τὸ πρῶτον, ἡ ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ βασιλείου ἐπίσημος περίληψις στατιστικῆς τῆς Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ἐκ ταύτης δὲ φαίνεται, ὅτι ἡ κατὰ προσέγγισιν περιουσία τῆς μοναστηριακῆς μόνον περιουσίας ἀνήρχετο τότε εἰς 140 περίπου ἑκατομμύρια.

Ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν :

α) Ὅτι ὁ ὑπολογισμὸς αὐτὸς δὲν εἶναι ἀκριβῆς, ὑπολογισθέντων τῶν ποσῶν ἐπὶ ἔλαττον τῶν πραγματικῶν,

β) Ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ὀλοκλήρου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, ἀλλὰ μόνον τῆς μοναστηριακῆς, καί, ὅτι ἡ ἔνορριακὴ περιουσία πρέπει νὰ ὑπολογισθῇ, ἂν ὄχι εἰς ἴσον ποσόν, ἀλλὰ τοῦλάχιστον εἰς τὰ $\frac{2}{3}$ αὐτοῦ,

γ) Ὅτι ἡ ἀξία τῆς περιουσίας ταύτης, παρὰ τὴν τυχόν ἐκ τῆς ἀπαλλοτριώσεως μέρους αὐτῆς ὑπὲρ τῶν ἀκτημόνων περικοπήν, τοῦλάχιστον ἑτετραπλασιάσθη καὶ τέλος καὶ σπουδαιότερον,

δ) Ὅτι ἡ ὀρευστὴ ἐκκλησιαστικὴ περιουσία τῶν ναῶν καὶ

μονῶν ἢ ἀποτελουμένη ἐκ τῶν εἰς χρῆμα καθημερινῶν εἰς τοὺς ναοὺς ὀλοκλήρου τοῦ κράτους προσφορῶν τῶν Χριστιανῶν, πλὴν τῶν ἐξακολουθουσῶν δωρεῶν ἀκινήτων καὶ κινητῶν εἰς τοὺς ναοὺς, εἶναι κυριολεκτικῶς ἀμέτρητος¹, τότε εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας, ὅτι ἡ σημερινὴ ἐκκλησιαστικὴ περιουσία εἶναι ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ μεγαλυτέρα καὶ σημαντικωτέρα καὶ τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς μεσαιωνικῆς καὶ τῆς κατὰ τὴν δουλείαν περιουσίας τῆς Ἐκκλησίας.

Δυστυχῶς τὸ συμπέρασμα τοῦτο εἰς οὐδὲν ὠφελεῖ, διότι τότε μὲν ἡ περιουσία ἡ Ἐκκλησιαστικὴ μικροτέρα οὔσα, καὶ λόγῳ τοῦ οἰκονομικοῦ ὀργανισμοῦ καὶ λόγῳ τῆς κρατούσης εὐσεβείας καὶ ἀντιλήψεως ὡς πρὸς τὴν ἱερότητα αὐτῆς, ἐχρησιμοιεῖτο, ὡς εἴπομεν, διὰ πᾶσαν φιλανθρωπικὴν καὶ κοινωνικὴν ἀνάγκην, καὶ διετίθετο μέχρι τοῦ σημείου τῆς ἐκποίσεως καὶ αὐτῶν τῶν ἱερῶν σκευῶν καὶ ἀμφίων πρὸς θεραπείαν τῶν ὑψίστων φιλανθρωπικῶν ἀναγκῶν, (ὡς λ. χ. τῆς ἐξαγορᾶς αἰχμαλώτων, περιθάλψεως πτωχῶν καὶ ἀσθενῶν κλπ.) ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἐπωφελέστερον· ἐνῶ ἡ σημερινή, μεγίστη οὔσα, παραμένει τελείως ἀχρησιμοποίητος καὶ ἀνεκμετάλλετος καὶ ἀδιάθετος ὑπὲρ παρομοίων κοινωνικῶν ἀναγκῶν.

Δυστυχῶς ἡ ἔλλειψις παντελοῦς οἰκονομικῆς ὀργανώσεως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀναμφισβητήτως ἡ ἔλλειψις τῆς θεοσεβείας ἀπέναντι τῆς ἱερᾶς περιουσίας, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπώλεια τῆς συνειδήσεως τῆς σημασίας τῆς χρησιμοποίησεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, ἣτις δὲν καταρτίζεται παρὰ τῶν διαφόρων μικρῶν ἢ μεγάλων δωρητῶν πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς κεφαλαιοποιήσεώς της, πολλῶ δ' ὀλιγώτερον πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ὑπὸ τῶν ἐπιτηδείων διασπαθίσεως αὐτῆς, συντελοῦσιν, ὥστε ὄχι μόνον οἱ πρῶτιστοι καὶ ὑψιστοι φιλανθρωπικοὶ σκοποὶ τῆς Ἐκκλησίας νὰ μὴ ἐκτελῶνται, ἀλλ' οὐδὲ

¹ Δυστυχῶς ἡ οἰκονομικὴ αὕτη ὑπηρεσία τῶν Ναῶν, ἐνεκα τοῦ κρατοῦντος συστήματος, καὶ ἀδιοργάνωτος καὶ ἀνεξέλεγκτος κατὰ πάντα εἶναι, οὐδαμῶς δὲ παρουσιάζει τὴν πραγματικὴν κατάστασιν, ἣτις διὰ πολλοὺς καὶ ποικίλους λόγους, ὡς ἔχουσι σήμερον τὰ πράγματα, οὔτε παρουσιάζεται, οὔτε εἶναι δυνατόν νὰ παρουσιασθῇ.

κἄν διὰ τῶν εἰσοδημάτων τῆς μεγίστης ταύτης Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας νὰ κατορθοῦται νὰ συντηρηῆται, ἐπαρκῶς δὲ καὶ ἀξιοπρεπῶς, ὁ Ἱερὸς Κλήρος.

Ἡ ὀργάνωσις τοῦ Γενικοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ταμείου, ὡς τὸ πρῶτον διὰ τοῦ ἰδρυτικοῦ νόμου ἐγκατεστάθη, καὶ ὡς λειτουργεῖ τοῦτο σήμερον, ἀποτελεῖ ἀναμφισβητήτως ἀστειότητα καὶ εἰρωνείαν ἀκόμη καὶ κρατικῆς ὑπηρεσίας. Θὰ ἔπρεπε δὲ ἀναμφισβητήτως νὰ καταργηθῆ τοῦτο, ἂν δὲν διερρουμίζετο ἐπὶ ὅλως νέων βάσεων οὕτως, ὥστε νὰ δυνηθῆ νὰ περιλάβῃ διὰ τελείας ὀργανώσεις καὶ νὰ διαχειρίζεται δι' ὅλως εὐσεβῶν χειρῶν καὶ συμφῶνως πρὸς τοὺς σημερινούς οἰκονομολογικούς καὶ διαχειριστικούς κανόνας ὀλόκληρον τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιουσίαν, ἣτις οὕτω οὐ μόνον θὰ ἐπῆρκει εἰς τὴν λύσιν τοῦ σπουδαιοτάτου Ἐκκλησιαστικοῦ καὶ κοινωνικοῦ προβλήματος, τῆς μισθοδοσίας τοῦ Κλήρου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ὑποχρεωτικὴν καὶ πάλιν κατὰ συνείδησιν ἐξυπηρέτησιν τῶν πολλαπλῶν φιλανθρωπικῶν ἀναγκῶν τῆς κοινωνίας, ἣτις ἀφ' ἑαυτῆς θὰ ἀνεβίβαζε τὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὴν ἦν καὶ πάλαι κατεῖχεν αὕτη ἐν τῇ κοινωνίᾳ θέσιν τοῦ σπουδαιοτέρου αὐτῆς παράγοντος.

ΑΜΙΑΚΑΣ Σ. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ

